

Motion till riksdagen

1988/89:K609

av Rosa Östh m. fl. (c)

Kommunal vårdnadsersättning

Alla barn behöver omsorg. Det torde det inte råda några delade uppfattningar om. När det däremot blir fråga om hur omsorgen skall ske går meningarna isär.

Flera opinionsundersökningar har visat att en majoritet av svenska folket önskar att samhällets stöd till barnfamiljerna skall erbjuda större valfrihet än vad som nu är fallet. Det har som exempel klart framkommit att många småbarnsföräldrar skulle välja att under ett antal år avstå från förvärsarbete om de hade ekonomisk möjlighet därtill.

För att åstadkomma en större valfrihet och rättvisa har centern sedan många år drivit kravet på en statlig vårdnadsersättning till småbarnsföräldrarna. Sedan en tid tillbaka finns ett gemensamt borgerligt förslag till en sådan reform.

Den socialdemokratiska regeringen har, förmodligen mycket av prestige-mässiga skäl, ställt sig kallsinnig till alla förslag om vårdnadsersättning. Att man ändå har insett att nuvarande familjepolitiska stöd har stora brister, visar förslaget om utbyggd föräldraförsäkring, som i viss mån ökar valfriheten. Dock är det ett faktum att klyftorna mellan olika grupper av barnfamiljer istället för att minskas, kraftigt ökas.

Det finns numera ett riksdagsbeslut som anger att alla barn under 7 år skall ha rätt till en plats i den kommunala barnomsorgen senast 1991. För barn till förvärsarbetande eller studerande föräldrar skall platsen avse heltidstillsyn.

I kommunerna, där man har att hantera de praktiska frågorna, uppfattar man bäst svagheterna med nu gällande system. Kommunerna kan inte med stöd av lagen själva kompensera bristerna i det statliga stödet. De äger inte rätt att ge familjer ens med flera små barn ekonomisk hjälp så att en förälder kan vårda barnen på heltid i hemmet. Enligt utslag i domstol får socialhjälp endast erbjudas om möjlighet till förvärsarbete saknas.

Ekonomiskt stöd får heller inte ske i form av kommunal vårdnadsersättning, d. v. s. ett generellt bidrag till berörda föräldrar utan behovsprövning.

Enligt dom i kammarrätt och regeringsrätt kommer sådant bidrag i konflikt med föräldrabalken 6 och 7 kap. där det stadgas om föräldrars skyldighet att svara för omvårdnad och underhåll av sina barn. Kammarrätten i Göteborg anför i sitt beslut i ärende angående Lunds kommun att införa vårdnadsersättning, att "För att utbetalning av sådant bidrag skall vara en angelägenhet för kommunen, fordras att den kommunala ersättningen grundas på en uttrycklig befattningsbestämmelse. För ifrågavarande bidrag

finns inte någon sådan bestämmelse vare sig i socialtjänstlagen eller någon annan författning.”

Några kommuner har, inte minst mot bakgrund av svårigheterna att rekrytera personal till barnomsorgen, prövat särskilda ersättningsformer.

Sålunda har Uppsala kommun beslutat att dagbarnvårdare på vissa villkor ges rätt till ersättning för vård av egna små barn. Besvär över beslutet lämnades utan bifall. Kammarrätten i Stockholm anför i dom 1988-11-01 bl.a: ”Föräldern fullgör sina skyldigheter enligt föräldrabalken genom att betala fastställd avgift för omsorgen – – – Under dessa förhållanden kan den omständigheten att kommunen väljer att i vissa fall placera dagbarnvårdarens barn i dennes familjedaghem inte anses strida mot föräldrabalkens regler.”

Redan 1985 beslöt Linköpings kommun att anställda dagbarnvårdare också kunde söka barnomsorg för egna barn och erhålla den i det egna hemmet. Beslutet vann laga kraft. Ett beslut om utvidgning av verksamheten 1987 innebärande att föräldrar skulle kunna anställas som dagbarnvårdare enbart för sina egna barn överklagades. Kammarrätten i Jönköping som upphävde beslutet anförde i sin dom: ”Det saknas således författningsbestämmelser som ålägger en kommun eller ger en kommun rätt att betala ut ersättning till föräldrar för sedvanlig vård av egna barn.”

De exempel som finns på beslut om kommunala vårdnadsbidrag/ersättningar och de domstolsprövningar som i samband därmed förekommit visar att rättsläget är oklart. Uppenbart är emellertid att lagen inte ger kommunerna det beslutsutrymme som av flera skäl är önskvärt.

Centerns uppfattning är att lagen skall ändras så att det tydligt framgår att kommunerna äger rätt att besluta om kommunala vårdnadsersättningar och liknande. För detta talar inte minst intresset av att det av riksdagen uppsatta målet för barnomsorgen kan förverkligas. Det är givetvis också angeläget att det kan ske på sådant sätt att det motsvarar de behov som framkommer i kommunerna.

Hemställen

Mot. 1988/89
K609

Med stöd av ovanstående hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om utvidgning av den kommunala kompetensen så att det klarläggs att kommuner har rätt att utge vårdnadsersättning.

Stockholm den 20 januari 1989

Rosa Östh (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Martin Olsson (c)

Ingbritt Irhammar (c)

Birger Andersson (c)

Bengt Kindbom (c)

Stina Eliasson (c)

Anders Svärd (c)